

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

GS

36 991₁



030041488

COBISS ©

\$

K

SO

36991

pos. knj.

Mala knjižnica Naših zapiskov.

Št. 2.1. (Zalaga Jos. Breskvar in tov.) Cena 4 h.

030041488

2. (pos. 1.)

Kaj hočejo socialni demokrati
ali
program
socialne demokracije v Avstriji.



Ljubljana 1904.

Kaj pomeni za nas program.

Vsaka politična stranka mora imeti očrtan svoj program, po katerem deluje. Cilj stranke zasledujejo njeni pristaši po programu.

Socialna demokracija ima tudi svoj program. Njen program je že unanije malo podoben programom drugih strank in prav lahko rečemo, da jim bistveno sploh ni nič podoben.

Kaj hočemo v politiki? Kaj sploh?

Socialna demokracija je stranka delavcev, stranka brezposestnih, stranka onih, ki imajo svojo telesno ali duševno moč in jo prodajajo kapitalistom, kapitalu. Ta stranka tvori razred, ki nima pravic, ki ima pa dolžnosti, ki mu jih nalaga njegov tlačitelj. Socialno-demokratični program zastopa interese delavstva, gotovega razreda v človeški družbi. In ravno vsled tega, ker zastopa ta program razred delavstva in stremi po njegovi popolni enakopravnosti v človeški družbi, ima tudi v delavstvu neomajno zaslombo. Edino v delavski stranki socialnodemokratični imamo združeno moč. Moč stranke tiči posebno v tem, ker se ravnaajo njeni pristaši po vseh programatičnih točkah in sklepih. Njeni pri-

staši vedo namreč, da je mogoče le združeno doseči v programu očrtane zahteve.

Na naslednjih straneh je program s pojasnilnim naštevanjem nekaterih posamičnih zahtev, ki jih socialna demokracija najprej zahteva.

Narodnostni program, ki je tudi za politiko na Slovenskem posebno pomemben, je na koncu. Čitajte ga in sodite!

Program socialnodemokratske delavske stranke v Avstriji.

Socialnodemokratska delavska stranka stremi po osvobojenju ljudstva iz okovov gospodarske odvisnosti, političnega zatiranja in duševnega propadanja brez razlike narodnosti, plemena in spola.

Vzrok teh slabih razmer pa niso posamične politične uredbe, temveč uredba današnje družbe, v kateri so pomočki, ki z njimi delamo (stroji, orodje tovarne, delavnice), last nekaterih posestnikov. Lastnik delavne moči, delavstvo, pa postaja tako bolj in bolj odvisen od lastnika pomočkov, s katerimi se dela, in zemlje, veleposestva, in kapitalistov, katerih politično in gospodarsko gospodstvo se izraža v sedanji razredni državi.

Razvoj tehnike, naraščajoče osredotočenje proizvodnje in zemlje, osredotočenje vseh gospodarskih moči v rokah kapitalistov in kapitalističnih družb provzročuje, da izgublja vedno več prej samostojnih obrtnikov in malih kmetov proizvodne pomočke (orodje, stroje, snovi); sila jih potem primora delati posredno ali neposredno za kapitalista (tovarnarja, veleposestnika). Proletariat se bolj in

bolj pomnožuje, narašča pa tudi njegovo izkoriščanje, in vsled tega niso življenske razmere delavnega ljudstva v nobenem razmerju s hitro naraščajočo proizvodjalno močjo njegovega dela in z nakupičenjem bogastva, ki ga je ustvarilo samo. In brezmiselno kapitalistično proizvodjanje, ki provzroča krize, katerim sledi brezposelnost in beda, pospešuje ta razvoj.

Čimbolj pa vsled razvoja kapitalizma narašča proletariat, tembolj je slednji prisiljen k boju proti kapitalizmu in tembolj je zmožen za ta boj. Vsled izpodrivanja posameznikovega proizvodjanja postaja posedovanje posameznikov vedno bolj nepotrebno in škodljivo, med tem ko se ustvarjajo potrebni duševni predpogoji za nove oblike združnega (skupnega) proizvodjanja na temelju družabnega imetja in proizvodjalnih pomočkov. Obenem se proletariat zaveda, da mora ta razvoj pospeševati in da mora biti prehod delavnih pomočkov v skupno last vsega ljudstva cilj, osvojitve politične moči pa pomoček v njegovem boju za oprostitev delavstva. Samo proletariat, ki se zaveda svojega razrednega stanu in je pripravljen za razredni boj, more biti vršitelj tega razrednega boja. Proletariat združiti in ga poučiti, da spozna svoje stanje in svojo nalogo, narediti in ohraniti ga duševno in telesno sposobnega za boj, je pravi program socialnodemokratske delavske stranke v Avstriji, ki se bo posluževala vseh namen

pospešujočih in naravnemu pravnemu čutu ljudstva primernih pomočkov, da uresniči ta program.

Socialnodemokratska stranka v Avstriji bo v vseh političnih in gospodarskih vprašanjih vedno zastopala razredne koristi proletariata in odločno nasprotovala, da bi se razredno nasprotje temnilo in zakrilo, kakortudi, da bi delavca izrabljevale meščanske stranke.

Socialnodemokratska delavska stranka je mednarodna stranka: ona obsoja prepoved narodov prav tako, kakor obsoja one po rojstvu in rodu, in izreka, da mora biti boj zoper izkoriščanje mednarodno, kakor je izkoriščanje mednarodno. Ona obsoja in pobija vsako omejitev svobodne besede, govorjene ali pisane, ter tudi državno ali cerkveno nadzorovanje. Ona zahteva, da se zakonito zagotovi delavnemu ljudstvu potrebno življenje, in se bojuje, da pridobi proletariatu v vsem javnem življenju kar največ vpliva.

Po teh načelih zahteva socialnodemokratska delavska stranka najprej:

- 1.) da se uvede splošna, enaka, direktna (neposredna) in tajna volilna pravica v državi, deželi in občini za vse dvajset let stare državljane ne oziraje se na spol; da se voli na dan, ki je zakonito določen za počitek; da trajajo zakonodajne dobe tri leta; da voljeni poslanci dobe dnevščino;

- 2.) da daje zakone in jih zametuje ljudstvo samo potem pravice naravnost; samo-

določba in samouprava naroda v državi, deželi in občini;

3.) da se odpravijo vsi zakoni, ki omejujejo svobodno besedo; posebno pa, da se da časopisju popolna prostost, da se odpravi objektivno postopanje in omejitev razpečavanja tiskovin; da se odpravijo vsi zakoni, ki omejujejo osnovanje društev in sklicevanje zborovanj;

4.) da se odpravijo vsi zakoni, ki omejujejo poljubno bivanje; in posebno vagabundni zakoni in zakon za odtiravanje;

5.) da se sklene in uresniči zakon, po katerem se ostro kaznujejo oni uradniki, ki kratijo posamezniku ali društvom politične pravice;

6.) da se zagotovi neodvisnost sodišč; da bodi brezplačno pravosodje in pravno postopanje; da dobe po nedolžnem zaprte in obsojene osebe odškodnino; da se porotniki volijo po splošnem, enakem in tajnem volilnem redu; da je vsak državlján podrejen rednim zakonom in sodiščem; da se odpravi smrtna kazen;

7.) da skrbi država in občina za zdravstvo in plača zdravilno pomoč in zdravnika;

8.) religija (vera) naj bo zasebna stvar; cerkev naj se loči od države in izreče se naj, da so cerkvene in verske družbe zasebne družbe, ki imajo svoje zadeve same uravnati; obligatoričen civilen zakon;

9.) da mora šola biti obvezna, brezplačna in svetna, popolnoma ustrezati potrebam

in razvoju posamičnih narodov; da dobivajo učenci učila sploh in se prehranijo zastonj otroci ljudskih šol in oni na višjih učnih zavodih, ki so sposobni za daljno izobrazbo;

10.) da se direktni in drugi davki nadomeste s stopnjevito rastočimi dohodninskimi, imovinskimi in dedinskimi davki;

11.) da se sedanja vojska nadomesti z ljudsko brambo; skrbeti se mora, da postane ljudstvo sposobno za orožje; oboroženje ljudstva; o vojni in o miru odloča ljudsko zastopstvo;

12.) da se odstranijo vsi zakoni, po katerih je žena napram možu prikrajšana v svojih zasebnopravnih in javnopravnih pravicah;

13.) da se oproste delavske gospodarske zadruga vseh davkov in ovir, ki zadržujejo njih delavnost.

Najmanje, kar zahteva avstrijska socialna demokracija, pa je:

1.) popolna svoboda združenja; zakonito pripoznanje strokovnih delavskih društev, zakonita enakopravnost kmetiškega delavca z odpravo poselskega reda;

2.) osemurni najdaljši delavni čas brez pogojev in izjem;

3.) nočno delo se prepove; ponoči smejo delati samo oni obrati, katerih tehnična uredba ne dopušča prestanka; prepove naj se brezizjemno nočno delo za ženske in mladostne delavce;

4.) popolni nedeljski počitek, ki trajaj vsaj 36 ur;

5.) strogo naj se izpolnuje prepoved, da otroci pred 14 leti ne smejo opravljati pridobitnega posla; zadostne brambene zakone za vajence in mladostne delavce;

6.) izključitev ženskega dela posebno v onih obratih, ki škodujejo ženskemu ustroju.

Vse te določbe veljajo naj za vsakovrstne obrate (veleindustrijo, prevaževalni obrt, rokodelstvo, trgovino, domačo industrijo, kmetijstvo, gozdarstvo).

Obrtno nadzorstvo se mora popolniti; število nadzornikov pomnožiti, in dati se jim mora izvrševalna moč; sodelovanje delavskih društev pri nadziranju, da se izvrše določila, veljavna v varstvo delavcev, po nadzornikih in nadzornicah, ki jih volijo društva.

Podjetniki, ki prestopijo zakone v varstvo delavcev, se morajo ostro kaznovati; kaznovati se ne smejo z globami.

Delavsko zavarovanje se mora korenito preustrojiti: uvesti se mora splošno zavarovanje za starost in onemoglost; popolniti se mora z zavarovanjem vdov in sirot; uprava teh zavarovalnic naj obskrbujejo zavarovanci sami.

Narodnostni program avstrijske socialne demokracije.

Sklenjen na strankinem shodu leta 1899. v Brnu.

Ker narodnostne homatije v Avstriji zadržujejo vsak napredek in vsak kulturni razvoj narodov, ker te homatije provzroča politična zaostalost naših političnih uredob in ker je ravno nadaljevanje tega narodnega boja eden onih pomočkov, ki ohranja vladajočim slojem predprave in ki zadržujejo, da bi se močno pojavili resnični interesi ljudstva, izreka strankin shod:

Narodnostno in jezikovno vprašanje v Avstriji naj se že vendar rešita v zmislu enakega prava in enakopravnosti in po pameti; to je posebno kulturna zahteva, in je za proletariat neizogibno potrebno, da se reši.

Ti vprašanji se moreta rešiti samo v resnično demokratični družbi, ki je osnovana na splošni, enaki in neposredni (direktni) volilni pravici in ki je odpravila vse predprave plemstva v državi in v deželah. Šele v tako urejeni državi dobi delavstvo, ki v resnici tvori državo in družbo, svoje pravice.

Narodnostna svojstva vzgojevati in razvijati je le mogoče na podlagi enakega prava in če se odpravi vsako zatiranje. Zato se mora pred vsem pobijati vsak birokratični

centralizem, ravno tako kakor se pobijajo plemiški privilegiji dežel.

Samo pod temi pogoji, in pa samo pod temi je mogoče, da se v Avstriji namesto narodnostnega prepira postavi narodnostni red. Uveljaviti morajo nastopna načela:

1.) Avstrija naj se preuredi v demokratsko zvezno državo;

2.) namesto sedanjih zgodovinskih kronovin naj se osnujejo samoupravne dežele, ki obsegajo vsak narod zase. Zakone daje in deželo upravlja narodna kamora, ki se voli po splošnem, enakem in neposrednem volilnem redu;

3.) vsi samoupravni okraji enega in istega naroda tvorijo skupaj narodno enojno zvezo, ki urejuje svoje narodne stvari popolnoma samostojno;

4.) pravico narodnostnih manjšin varuje poseben zakon, ki ga ima skleniti državna zbornica;

5.) ne pripoznamo nobenih narodnih predprav, zatoorej tudi nečemo, da se pospešuje državni jezik; v kolikor je treba posredovalnega jezika, bo določila državna zbornica.

Strankin zbor, kot organ mednarodne socialne demokracije, izreka prepričanje, da je na podlagi omenjenih pogojev mogoče, da se narodi sporazumijo; slovesno pripozna vsakemu narodu pravico do obstoja in razvoja.

Ker pa morejo narodi ves napredek svoje naobrazbe doseči le v skupnem delovanju, ne pa v malenkostnem prepiru, in da se posebno delavstvo vseh jezikov v interesu vsakega posameznega naroda in v interesu skupnosti opira na mednarodno bojevno družbo in pobratimstvo in se mora bojevati za politične pravice in v strokovnem boju združeno in enotno.

Organizacija avstrijske socialne demokracije.

Avstrijska socialna demokracija ima vsaj vsaki dve leti strankin zbor. Na ta zbor, ki je nekak parlament stranke, sme poslati vsak volilni okraj zastopnike (zastopnice). Na zboru imajo sedež in glas tudi člani izvrševalnega odbora in socialnodemokratski državnozborni poslanci.

Le tak zbor sme prenařajati program. Sklepa pa tudi o agitaciji, taktiki in organizaciji. Stvari pa, ki spadajo le posameznim narodnostim glede organizacije, uprave, časopisja in enako, ki niso skupne, se na tem zboru ne obravnavajo. Zbor skliče skupni izvrševalni odbor.

Vodstvo stranke ima izvrševalni odbor ali skupni zastop avstrijske socialne demokracije. Skupni zbor določa temu odboru sedež. Skupni zastop tvorijo izvrševalni odbori nemške, češke, poljske, rusinske, jugoslovanske in italijanske organizacije. Ker pa niso ti odbori v enem kraju, volijo razne narodnosti svoje zastopnike za skupno zastopstvo na svojih narodnostnih strankarskih zborih. Skupni zastop ima navadno sedež na Dunaju.

Skupni zastop rešuje vsa organizatorična vprašanja v svojih sejah. Odgovoren je skupnemu zboru.

Člani narodnostnih zastopov imajo torej pravico biti pri sejah skupnega zastopa, in je tudi želeti, da se sej večkrat udeleže.

Skupni zbor voli tudi tri preglednike, ki morajo biti na sedežu zastopa. Izstopivših preglednikov se ne sme voliti za sledečo dobo.

V vseh volilnih okrajih se morajo volitve kakršnekoli že vršiti skupno brez ozira na narodnost.

Vsled sklepa dunajskega zbora leta 1897. se je osnovala strankina organizacija po narodnih skupinah in je vsled tega organizacija teh skupin še nujnejša, da se ohrani v političnih zadevah enotnost. Zbor sklepa vsled tega, da se morajo v narodno mešanih krajih, okrajih ali deželah narodnosti medsebojno zastopati v odborih, da tako zagotove politično enotnost organizacije.

Kakor ima skupna stranka svoje zbore, sklepe, po katerih se najtočneje ravna, ravno tako imajo tudi narodnostne skupine svoje zbore in določbe, ki so pa bistveno enaki skupnim določbam in se z njimi ujemajo.



00000479613

Rdeči prapor, glasilo jugoslovanske socialne demokracije, politični tednik, naroča se v Trstu, via Boschetto št. 3, velja celo leto K 5·44; za pol in četrto leta razmerno.

Naši zapiski, socialna revija, mesečnik, II. leto, velja celo leto K 2·80 in se naroča v Ljubljani, Radeckega cesta št. 20.

V založbi naših zapiskov so izšle in se ravno tam in deloma po knjigarnah naročajo:

Magdalena, roman v verzih. Spisal J. S. Machar, poslovenil A. Dermota. Cena 2 K.

Občinski socializem, spisal Abditus. Cena 70 h.

Iz nižin življenja, črtice, spisal Pavel Mihalek. Cena 1 K.

Mala knjižica Naših zapiskov:

Št. 1.: Program socialne demokracije. Cena 4 h.

Št. 2.: Vun enako volilno pravico! Proč s carino na živila!

Pri večjih naročilih popust.



